Lietas arhīva Nr. A42-01711-22/25
ECLI:LV:ADRJRIT:2022:1216.A420171122.2.S

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĪGAS TIESU NAMS

S P R I E D U
LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rīgā 2022.gada 16.decembrī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis M. Markovs,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma (reģ.Nr.25197) par Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr.720 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.2.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku, mantiskā zaudējuma atlīdzinājumu 3366,04 *euro* apmērā un nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu 2000 *euro* apmērā.

Aprakstošā daļa

[1] Ministru kabinets 2021.gada 9.oktobrī izdeva rīkojumu Nr.720 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" (turpmāk – rīkojums Nr.720), kas stājās spēkā 2021.gada 9.oktobrī un zaudēja spēku 2022.gada 1.martā. Šā rīkojuma 5.2.apakšpunkts noteica darbinieka pienākumu veikt vakcināciju, ja darba devējs informējis par šādu pienākumu.

[2] Nepiekrītot rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunktam, pieteicēja vērsās ar pieteikumu tiesā. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkts kā politisks lēmums tika pieņemts nepamatotā steigā bez iepriekšējas apspriešanas. Tas pieņemts, neizvērtējot lietderības apsvērumus, samērīgumu, epidemioloģiskos riskus, ietekmi uz valsts budžetu, tautsaimniecību, uzņēmējdarbību, tādējādi konstatējams pamatojuma trūkums. Savukārt ar rīkojuma Nr.720 atcelšanu Ministru kabinets apliecina, ka sabiedrības apdraudējums nav būtisks.

[2.2] Rīkojuma 5.2.apakšpunkts ierobežo Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 107.pantā garantētās cilvēktiesības. Šo tiesību ierobežošana tikai ar politisku lēmumu bez attiecīga izvērtējuma ir pretrunā Satversmes tiesas atziņām un samērīguma principam.

[2.3] Rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkts kā administratīvais akts, kurš ierobežo pieteicējas pamattiesības, satur jaunas tiesību normas, kas nav noteiktas citos normatīvajos aktos, lai gan atbilstoši juridiskajā literatūrā paustajam administratīvais akts nedrīkst radīt jaunas tiesību normas, bet gan iedzīvināt spēkā esošus normatīvos aktus.

[2.4] Saeima 2021.gada 4.novembrī Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā paredzēja regulējumu, kas noteic darba devēja pienākumu noteikt amatus vai kategorijas, uz kurām attiecas normatīvajos aktos noteiktās prasības par vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta nepieciešamību, anotācijā uzsverot, ka sākotnēji pusēm būtu nepieciešams rast iespējami saudzīgāko risinājumu darba vai dienesta tiesisko attiecību turpināšanai. Tā kā likumam ir augstāks juridiskais spēks nekā rīkojumam, rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkts ir pretrunā minētajā likumā noteiktajam.

[2.5] Vakcinācija *per se* nedrīkst būt leģitīms mērķis, bet gan viens no līdzekļiem. Atbilstoši Satversmes tiesas atzītajam ierobežojums tiek noteikts leģitīma mērķa labad. Rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkta pamatmērķis bija piespiest cilvēkus vakcinēties, tomēr atklājas arvien jauni fakti, kas apliecina, ka arī vakcinācija neaptur Covid-19 izplatību. Leģitīms pamattiesību ierobežošanas mērķis var būt tikai Satversmes 116.pantā nostiprināto konstitucionālo vērtību aizsardzība. Satversme kā leģitīmu mērķi neatzīst ne veselības sistēmas pārslodzi un valsts funkciju nepārtrauktību, ne arī vakcinācijas aptveres veicināšanu. Pamattiesību ierobežošana, atsaucoties uz kādu no mērķiem, ir objektīvi pamatojama, konstatējot sakarību starp konkrēta tiesiskā regulējuma pieņemšanu un leģitīmo mērķi. Pretējā gadījumā ir konstatējama valsts varas patvaļa.

[2.6] Ministru kabinets bija iecerējis no 2022.gada 15.februāra ieviest sadarbspējīgo vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu termiņu, prasību par balstvakcīnu neattiecinot uz nodarbinātību, kas nozīmē, ka noteiktie ierobežojumi nesasniedz rīkojuma Nr.720 mērķi apturēt Covid-19 izplatību, jo primārā vakcinācija nenodrošina aizsardzību un neaizkavē vīrusa straujo izplatību. Turklāt nav zinātniski pamatots, kāpēc cilvēki ar faktiski zaudētu vakcīnas aizsardzību var turpināt strādāt, bet nevakcinētie – nevar.

[2.7] Zinātnieki un eksperti norāda, ka vakcinēt visu pasauli ik pēc pāris mēnešiem nav reāli, tam nav arī zinātniska pamatojuma, jo, pirmkārt, pat pēc balstvakcīnas iegūtās antivielas strauji samazinās jau pāris nedēļu laikā, otrkārt, esošās vakcīnas neaizsargā no Omikrona varianta. Līdzīgās domās bija arī Latvijas veselības nozares atbildīgās amatpersonas, norādot, ka Omikrons janvāra vidū un beigās būs dominējošais vīrusa variants un slimos gan vakcinētie, gan nevakcinētie, kas arī notika. Minētais liecina, ka rīkojuma Nr.720 leģitīmais mērķis ar ierobežojumiem un vakcīnu netika sasniegts, kas nozīmē, ka rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkts bija nepamatots pēc būtības.

[2.8] Rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkts nav samērīgs, netika izvērtēta tā attiecināšanas pamatotība uz visiem darbiniekiem, tai skaitā uz tiem, kas pienākumus pilda tikai attālināti, segregācija publiskajā un privātajā sektorā, vakcinācijas efektivitāte uz jaunajiem Covid-19 paveidiem, vakcīnu blakus efekti un to riski veselībai. Turklāt rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkta pieņemšanas brīdī inficēto skaits bija mazāks, nekā tā atcelšanas brīdī. Tāpat vakcinācija nebija vienīgais līdzeklis sabiedrības pasargāšanai, nepamatoti tika liegta iespēja turpināt darbu testējoties. Rīkojums Nr.720 pieņemts, nenodrošinot tiesības uz atbilstošu atlīdzību vai saglabājot darba vai amata atlīdzību. Nav pamatojuma un attaisnojuma darba devējam piešķirtajām tiesībām atstādināt darbinieku bez samaksas nodrošināšanas, tādējādi faktiski piešķirot tiesības sodīt nevakcinētos cilvēkus.

[2.9] Rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkts pieteicējai no 2021.gada 15.novembra līdz 2022.gada 28.februārim radīja mantiskos zaudējumus, jo pieteicējai bija liegts strādāt un attiecīgi gūt ienākumus.

[3] Ministru kabinets rakstveida paskaidrojumā pieteikumu neatzīst un lūdz to noraidīt, pamatojoties uz turpmāk minēto.

[3.1] Rīkojums Nr.720 tika izdots ar leģitīmu mērķi. Būtiski pasliktinoties epidemioloģiskajai situācijai, Ministru kabinetam bija nepieciešami ārkārtas lēmumi. Rīkojums Nr.720 tika izdots, lai apturētu Covid-19 straujo izplatību, ar to saistīto pārslodzi veselības sektoram un nāves gadījumu pieaugumu. Bija nepieciešams mazināt cilvēku, īpaši neaizsargāto, savstarpējos kontaktus un maksimāli strauji veicināt vakcinācijas aptveri. Tādējādi rīkojuma 5.2.apakšpunkta pamatmērķis bija

nodrošināt epidemioloģiski drošus apstākļus gan pakalpojumu sniegšanā, gan darba vietās, lai pēc iespējas mazinātu inficēšanās riskus un izplatību sabiedrībā.

[3.2] Noteiktie ierobežojumi bija samērīgi. Atbilstoši Satversmes tiesas norādītajam ierobežojumu varētu atzīt par nesamērīgu vienīgi tad, ja tas nebūtu piemērots leģitīma mērķa sasniegšanai, kā arī pandēmijas apstākļos Ministru kabinetam ir jāievēro piesardzības princips, kas nozīmē, ka nav jāgaida līdz brīdim, kad reāls kaitējums jau ir nodarīts. Pamattiesību ierobežojumu mērķis ir atrast taisnīgu un saprātīgu līdzsvaru starp atsevišķas personas pamattiesībām no vienas puses un citām konstitucionālajām vērtībām no otras puses.

[3.3] Vakcinācijas efektivitāte ir atkarīga no vairākiem faktoriem, proti, vakcīnas veida, vakcīnu uzturošās papildu devas, laika, kas pagājis no vakcīnu saņemšanas. Tomēr visos gadījumos vakcīnas efektīvāk pasargā no Delta varianta izraisītas slimības, nekā no Omikrona varianta, kas izskaidro šī brīža saslimstību neatkarīgi no vakcinācijas. Vienlaikus vakcinācija 3,2 reizes samazina Omikrona varianta nāves risku un 2,3 reizes - hospitalizācijas risku. Lai iegūtu objektīvu priekšstatu par saslimstības rādītājiem vakcinēto un nevakcinēto personu vidū, jāsalīdzina nevakcinēto saslimušo skaits nevakcinēto populācijā ar vakcinēto saslimušo skaitu vakcinēto populācijā. Pēdējā nedēļā, kad rīkojums bija spēkā, risks saslimt personām, kurām bija veikta primārā vakcinācija, bija 1,1 reizi zemāks, bet personām, kurām bija veikta balstvakcinācija, 2 reizes zemāks, risks saslimt ar smagu vai vidēji smagu Covid-19 formu un nonākt slimnīcā attiecīgi bija 2,1 reizi un 4,5 reizes zemāks, savukārt risks nomirt attiecīgi bija 3,6 reizes un 12,8 reizes zemāks, nekā nevakcinētiem cilvēkiem. Arī risks saslimt atkārtoti nevakcinētiem cilvēkiem ir augstāks, proti, pētnieki secinājuši, ka iepriekš nevakcinētiem, bet Covid-19 izslimojušajiem bija 5,49 reizes lielāka iespēja saņemt pozitīvu testa rezultātu nekā vakcinētajiem, kas liek domāt, ka vakcinācija izraisa efektīvāku imūnās atbildes reakciju nekā pārslimošana.

[3.4] Apstrīdētais regulējums neatceļ Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumu Nr.662 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai" (turpmāk – noteikumi Nr.662) 219.punktu, kas paredz iespēju atlikt vakcināciju, ja personai ir objektīvs ar veselību saistīts iemesls. Lai atliktu vakcināciju, ir nepieciešams klīniskās universitātes slimnīcas speciālista atzinums.

[3.5] Tā kā Rīkojuma 5.2.apakšpunkts attiecībā uz pieteicēju nav prettiesisks, nav konstatējami priekšnoteikumi zaudējumu atlīdzināšanai. Turklāt pieteikumā norādīto zaudējumu rašanos faktiski veicinājusi pati pieteicēja, bez objektīva pamatojuma izvēloties neuzsākt vakcināciju, lai iegūtu sertifikātu, kas nepieciešams amata (darba) pienākumu veikšanai.

[4] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.[1]panta pirmo un ceturto daļu pirmās instances tiesā administratīvās lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā, izņemot, ja lietas izskatīšanu mutvārdu procesā tiesas sēdē lūdzis pieteicējs. Ņemot vērā, ka pieteicēja šādu lūgumu tiesai nav izteikusi, tiesa lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[5] Tiesa, pārbaudījusi lietas materiālus, atzīst, ka pieteikums nav pamatots un ir noraidāms.

[6] Rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkts noteica, ja darba devējs ir informējis darbinieku (amatpersonu), ka darba pienākumu veikšanai nepieciešams vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts, darbinieka (amatpersonas) pienākums ir uzsākt vakcināciju ne vēlāk kā 10 dienu laikā no minētās informācijas saņemšanas un to pabeigt ne vēlāk kā septiņas dienas pēc vakcīnas lietošanas instrukcijā norādītā īsākā termiņa. Ja darbinieks (amatpersona) vakcināciju nav uzsācis vai pabeidzis noteiktajā termiņā (līdz 2021.gada 15.novembrim), darba devējs darbinieku (amatpersonu) atstādina no darba vai amata pienākumu veikšanas.

Saskaņā ar noteikumu Nr.662 2.16. un 2.21.apakšpunktu vakcinācijas sertifikāts personai tiek izsniegts, ja persona ir pilnībā vakcinējusies, proti, ja persona atbilstoši Eiropas Zāļu aģentūras vai līdzvērtīgu regulatoru reģistrētai vai Pasaules Veselības organizācijas atzītai vakcīnas lietošanas instrukcijai ir ievadīts pilnam vakcinācijas kursam ar konkrēto vakcīnu atbilstošs vakcīnu devu skaits un kurai ir pagājušas 14 dienas pēc pilna vakcinācijas kursa pabeigšanas, kā arī persona, kurai ar RNS testu ir apstiprināta inficēšanās ar SARS CoV-2 un ir ievadīta Eiropas Zāļu aģentūras vai līdzvērtīga regulatora reģistrēta vai Pasaules Veselības organizācijas atzīta viena vakcīnas deva un kurai no tās ievades ir pagājušas 14 dienas, vai persona, kurai ievadītas šajā punktā minēto vakcīnu jauktas devas atbilstoši Zāļu valsts aģentūras tīmekļvietnē publicētajai Covid-19 vakcinācijas rokasgrāmatai un kurai kopš vakcinācijas kursa pabeigšanas ir pagājušas 14 dienas.

Saskaņā ar minēto noteikumu 2.17.apakšpunktu pārslimošanas sertifikātu var iegūt persona, kurai ir apstiprināta Covid-19 diagnoze, veicot RNS testu, un kurai kopš parauga ņemšanas datuma pirmā pozitīvā testa vienas saslimšanas epizodes ietvaros, nosakot SARSCoV- 2 vīrusa RNS, ir pagājušas 11 dienas, bet ne vairāk kā 180 dienas.

Tātad rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkts paredzēja pienākumu darbiniekiem līdz 2021.gada 15.novembrim vakcinēties un iegūt vakcinācijas sertifikātu, ja vien rīkojuma Nr.720 spēkā stāšanās brīdī tām jau nav bijis iegūts derīgs vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts, un darba devējs bija informējis par šādu pienākumu.

No lietas materiāliem secināms, ka pieteicēja rīkojuma Nr.720 izdošanas laikā ieņēma /amata nosaukums/amatu SIA /nosaukums/ (turpmāk – darba devējs). Ar darba devēja 2021.gada 15.novembra rīkojumu Nr.21_6.3.06 "Par atstādināšanu no darba", kā arī minētā rīkojuma grozījumiem, kas izdarīti ar 2022.gada 14.februāra rīkojumu Nr.22_6.3.02 "Grozījumi SIA /nosaukums/ rīkojumā Nr.21_6.3.02" (turpmāk kopā – darba devēja rīkojums), pamatojoties uz Darba likuma 58.panta trešo daļu, pieteicēja atstādināta no darba veikala /veikala nosaukums/ /adrese/, /amata nosaukums/amatā no 2021.gada 15.novembra līdz sadarbspējīga Covid-19 vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta iegūšanai, bet ne vēlāk kā līdz 2022.gada 28.februārim, nosakot aizliegumu atrasties darba vietā, par atstādināšanas laiku neizmaksājot darba samaksu un neaprēķinot ikgadējā atvaļinājuma uzkrājumu. Darba devēja rīkojums, tajā skaitā pamatots arī ar rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunktu.

Līdz ar to secināms, ka pieteicēju skar rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunktā noteiktais. Proti, pieteicēja no 2021.gada 15.novembra nevarēja veikt amata pienākumus, jo nebija uzrādījusi primārās vakcinācijas, balstvakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu.

[7] Pieteicējas argumenti lietā pamatā balstās uz to, ka rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunktā noteiktais ierobežojums būtiski aizskar pieteicējas Satversmes 107.pantā garantētās cilvēktiesības uz atbilstošas darba samaksas saņemšanu. Vienlaikus, tiesas ieskatā, vērā ņemams, ka tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai aizsargā Satversmes 106.pants.

No pieteikuma secināms, ka pieteicēja uzskata, ka šo tiesību ierobežošanai kopsakarā ar Covid-19 infekcijas ierobežošanai noteikto tiesisko regulējumu (vakcināciju un vakcīnu efektivitāti) nav atrodams leģitīms mērķis atbilstoši Satversmes 116.pantā noteiktajiem gadījumiem.

[8] Satversmes 106. un 107.pantā paredzētās tiesības nav absolūtas, un tās var tikt ierobežotas Satversmes 116.pantā noteiktajā kārtībā.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos ietver arī tādu būtisku elementu kā tiesības saglabāt esošo nodarbošanos, kas savukārt ietver tiesības turpināt šo nodarbošanos arī nākotnē. Ar Satversmes 106.panta pirmajā teikumā ietverto jēdzienu "nodarbošanās" saprotams tāda veida darbs, kas prasa atbilstošu sagatavotību un kas ir cilvēka eksistences avots, kā arī profesija, kas cieši saistīta ar katra indivīda personību kopumā *(Satversmes tiesas 2021.gada 28.oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2020-66-03 13.punkts).*

Tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos aizsargā personu pret valsts darbībām, kas ierobežo brīvību izvēlēties nodarbošanos. Tomēr šīs tiesības neliedz valstij noteikt prasības, kas personai jāizpilda, lai tā konkrētu nodarbošanos varētu īstenot.

Pārbaudot ierobežojuma attaisnojamību, tiesa sekos Satversmes tiesas praksē attīstītajiem pamatprincipiem pamattiesību ierobežojuma izvērtēšanai, proti: 1) vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu; 2) vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis; 3) vai ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi *(sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020.gada 12.februāra sprieduma lietā Nr.2019-05-01 18.punktu, 11.decembra sprieduma lietā Nr.2020-26-0106 12.punktu).*

[9] Pārbaudot, vai ierobežojums noteikts ar likumu, tiesa konstatē turpmāk minēto.

[9.1] Atbilstoši Satversmes 64.pantā noteiktajam likumdošanas tiesības pieder Saeimai. Satversmē noteiktajā kārtībā Saeima ir pieņēmusi un Valsts prezidents

ir izsludinājis likumu "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli". Atbilstoši šī likuma 2.pantam tas nosaka kārtību, kādā izsludina un atceļ īpašu tiesisko režīmu – ārkārtējo situāciju vai izņēmuma stāvokli –, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības, to ierobežojumus, īpašos pienākumus un tiesiskuma nodrošināšanu šo tiesisko režīmu spēkā esības laikā. Saskaņā ar minētā likuma 5.panta pirmo daļu ārkārtējo situāciju izsludina Ministru kabinets.

Latvijas Valsts prezidents un likumdošanas varu, izpildvaru un tiesu varu īstenojošo valsts konstitucionālo orgānu vadītāji – Saeimas priekšsēdētājs, Ministru prezidents, Satversmes tiesas priekšsēdētājs un Augstākās tiesas priekšsēdētājs – kopsēdē ir atzinuši, ka ārkārtējas situācijas vadība ir Ministru kabineta uzdevums. Pārējie valsts konstitucionālie orgāni mūsu demokrātiskās valsts iekārtas noteiktās līdzsvara un atsvara sistēmas ietvaros, un, sargājot Satversmes pamatprincipus, savu kompetenci un procedūras īsteno tā, lai tiktu nodrošināta ārkārtējās situācijas vadība *(Valsts prezidenta 2020.gada 23.marta paziņojuma Nr.8 "Valsts konstitucionālo orgānu darbības pamatprincipi ārkārtējā situācijā" 6.punkts, pieejams https://likumi.lv/ta/id/313400-valsts-konstitucionalo-organu-darbibas-pamatprincipi-arkarteja-situacija)*.

Arī tiesību eksperts – Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docents Dr. iur. Jānis Pleps – ir norādījis, ka Ministru kabinets, izdodot attiecīgo rīkojumu Nr.720, ir rīkojies atbilstoši likumam "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli", lai Satversmē noteikto pilnvaru ietvaros novērstu apdraudējumu, kas saistīts ar Covid-19 infekcijas izplatību *(Pleps J., Līce K., Meistere D. Vai Saeimas deputātiem un citu valsts konstitucionālo orgānu amatpersonām ir pienākums vakcinēties. Jurista Vārds, 02.11.2021., Nr.44 (1206), 15.-21.lpp.)*.

[9.2] Vienlaikus jāņem vērā, ka atbilstoši likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 10.panta pirmajā daļā noteiktajam Saeimas Prezidijs Ministru kabineta lēmumu par ārkārtējo situāciju vai par tādiem grozījumiem lēmumā par ārkārtējo situāciju, kuri nosaka papildu teritoriālos vai tiesību ierobežojumus, kā arī par izsludinātās ārkārtējās situācijas pagarināšanu nekavējoties iekļauj Saeimas sēdes darba kārtībā. No publiski pieejamās informācijas izriet, ka Saeima 2021.gada 14.oktobra sēdē nolēmusi atbalstīt Ministru kabineta lēmumu izsludināt ārkārtējo situāciju no 2021.gada 11.oktobra līdz 2022.gada 11.janvārim, lai apturētu straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazinātu novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību, atbilstoši rīkojumā Nr.720 noteiktajam *(https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs_lmp.nsf/0/E1ADEA9A00B2EA9BC225876E004601EB?OpenDocument)*.

[9.3] Rīkojuma Nr.720 preambulā norādīts, ka tas izdots, pamatojoties uz Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 4.panta pirmās daļas 1.punkta "e" apakšpunktu, likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4.pantu, 5.panta pirmo daļu un 6.panta pirmās daļas 1.punktu un otro daļu, 7.panta 1.punktu un 8.pantu, Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otro daļu.

Likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka ārkārtējā situācija ir īpašs tiesiskais režīms, kura laikā Ministru kabinetam ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā un apjomā ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus. Minētā likuma 8.panta otrajā daļā ir noteikts, ka, izsludinot ārkārtējo situāciju, Ministru kabinetam papildus šā panta pirmajā daļā minētajām tiesībām ir tiesības noteikt konkrētajā ārkārtējā situācijā nepieciešamus pasākumus, kas valsts apdraudējuma un tā seku novēršanai vai pārvarēšanai paredzēti likumos, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju kompetenci valsts apdraudējuma novēršanā vai pārvarēšanā.

Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otrajā daļā noteikts, ka Ministru kabinets nosaka epidemioloģiskās drošības pasākumus atsevišķu infekcijas slimību izplatības ierobežošanai. Savukārt saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta pirmās daļas 3.punktu epidemioloģiskās drošības pasākumi aptver arī iedzīvotāju vakcināciju. Saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 30.panta pirmo daļu Ministru kabinets ir pilnvarots noteikt infekcijas slimības, pret kurām iedzīvotāji ir obligāti vakcinējami, kā arī šīs vakcinācijas kārtību un vakcinējamo personu loku. Bet pandēmijas vai pandēmijas draudu gadījumā Epidemioloģiskās drošības likuma 30.panta trešajā daļā ir paredzētas Ministru kabineta tiesības noteikt papildu vakcināciju.

[9.4] Arī Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 4.pantā ir ietvertas tiesības Covid-19 infekcijas izplatīšanās vai izplatīšanās draudu gadījumā Ministru kabinetam epidemioloģiskās drošības nolūkos noteikt noteiktus ierobežojumus un prasības, tajā skaitā īpašus epidemioloģiskās drošības pasākumus, kurus personām nepieciešams veikt *(sk. likuma 4.panta pirmās daļas 7.punktu)*.

Likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 8.panta otrā daļa Ministru kabinetam piešķir tiesības noteikt konkrētajā ārkārtējā situācijā nepieciešamus pasākumus, kas valsts apdraudējuma un tā seku novēršanai vai pārvarēšanai paredzēti likumos, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju kompetenci valsts apdraudējuma novēršanā vai pārvarēšanā.

[9.5] Apkopojot minēto, tiesai nav šaubu, ka Ministru kabinets ir kompetents izsludināt ārkārtējo situāciju un šī kompetence ir noteikta ar likumu. Ārkārtējās situācijas izsludināšana un ierobežojumu noteikšana var skart visdažādākās dzīves jomas un ar tām saistītās tiesiskās attiecības, ieviešot tajās zināmas korekcijas. Darba vide un ar to saistītās nodarbinātības tiesiskās attiecības šajā ziņā nav izņēmums.

Tiesa secina, ka Ministru kabinets ir tiesīgs noteikt rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpuntā norādītos pienākumus. Līdz ar to secināms, ka rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunktā paredzētie tiesību ierobežojumi noteikti saskaņā ar likumu.

[9.6] Tiesa nepiekrīt pieteicējas norādītajam, ka rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpuntā noteiktais ierobežojums noteikts ar politisku lēmumu.

Rīkojums Nr.720 pēc savas juridiskās dabas ietver gan politiskus aicinājumus, gan valsts pārvaldes iekšējus lēmumus, gan vispārīgos administratīvos aktus. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajai daļai vispārīgais administratīvais akts saistoši rada tiesības un pienākumus tiem, uz kuriem tas ir attiecināms *(sal. sk. Liholaja V., Briede J., Laveniece-Straupmane N., Judins A., Ziemane I. Ārkārtējā situācija: juristu viedokļi par tiesisko regulējumu un tā piemērošanu. Jurista Vārds, 17.03.2020., Nr.11 (1121), 6.-11.lpp.)*.

Savukārt politisks lēmums ir tāds izpildvarai un likumdevēja varai piederīgu amatpersonu vai iestāžu gribas izpaudums, kas pamatā tiek formulēts nevis tiesību, bet gan politiskās gribas, iekšējās pārliecības, uzticības un citu ar tiesību normu nereglamentētu kritēriju ietekmē *(Briede J.Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Briede J. (Zin. red.) Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 42.lpp.)*.

Rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkts, pamatojoties uz iepriekš aplūkotajām tiesību normām, atbilstoši Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otrajā daļā noteiktajam saistoši rada pienākumu personām, uz kurām tas ir attiecināms, tostarp uz pieteicēju. Tādēļ rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkts ir uzskatāms par vispārīgo administratīvo aktu, nevis politisku lēmumu.

[10] Pārbaudot vai ierobežojumiem ir leģitīms mērķis, tiesa konstatē turpmāk minēto.

Tiesas vērtējumā tiesību akta projekta „Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" sākotnējās ietekmes (ex-ante) novērtējuma ziņojumā (anotācijā) *(sk. https://tapportals.mk.gov.lv/attachments/legal_acts/document_versions/2d82837f-975-4a8dabdf-279ecf6527e1/download)* ietvertā informācija norāda uz būtisku nepieciešamību sasniegt rīkojuma Nr.720 mērķi. Proti, tajā norādītie dati liecina par tobrīd strauju Covid-19 infekcijas izplatības pieaugumu, kā rezultātā ir nepieciešams pastiprināt epidemioloģiskās kontroles pasākumus, tādējādi mazinot inficēšanās biežumu un pārslodzi ārstniecības iestādēm. Lemjot par epidemioloģiskās kontroles pasākumu pastiprināšanu, ir ņemts vērā Covid-19 infekcijas reproduktivitātes koeficients, no kā secināts, ka iepriekš ieviestie epidemioloģiskās drošības pasākumi nav pietiekami, lai novērstu strauju infekcijas tālāko izplatību, kam sekas būs straujš pacientu ar smagu slimības gaitu pieaugums slimnīcās un straujš nāves gadījumu pieaugums. Prognozēts, ka, vadoties no esošās situācijas, ja tiek paredzēti pasākumi, kas par 50% mazina cilvēku, kas nav vakcinēti, kontaktēšanos un par 20% mazina kontaktēšanos vakcinētu cilvēku vidū, papildus paredzot pasākumus vakcinācijas veicināšanai, var tikt panākta Covid-19 straujās izplatības apturēšana un ar to saistītās pārslodzes veselības sektoram un nāves gadījumu pieauguma apturēšana novembra vidū.

Papildus norādāms, ka rīkojuma Nr.720 projekts 2021.gada 7.oktobrī apspriests arī Krīzes vadības padomes sēdē, kurā uzklausīta ne tikai kompetentās ministrijas (Veselības ministrijas) sniegtā informācija par aktuālo epidemioloģiskās drošības situāciju un veselības aprūpes sistēmas kapacitāti un noslodzi, bet arī akadēmiskās vides ekspertu grupas, kā arī Latvijas Ārstu biedrības, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta un slimnīcu vadītāju sniegtais viedoklis par nepieciešamajiem pasākumiem Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai, tostarp, iespējamiem turpmākās rīcības scenārijiem slimnīcu noslodzes palielināšanās tendences samazināšanai. Kā norādīja akadēmiskās vides ekspertu grupa, ilgtspējīgs rezultāts var tikt panākts, ja vienlaikus ar stingriem ierobežojumiem tiek panākts ievērojams vakcinācijas tempa kāpums un nodrošināta efektīva ierobežojumu kontrole. Arī Latvijas Ārstu biedrība, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta un

slimnīcu vadītāji aicināja atbalstīt rīkojuma Nr.720 projektu (*sk. https://www.vugd.gov.lv/lv/media/5097/download*).

Turklāt, aplūkojot statistikas datus par mirušo skaitu ar apstiprinātu Covid-19 infekciju laika periodā pēc rīkojuma izdošanas, tiesai ir pamats secināt, ka ārkārtējās situācijas izsludināšana ir bijusi acīmredzami nepieciešama, jo ievērojami pieaugusi ar Covid–19 saslimušo cilvēku mirstība. No statistikas datiem redzams, ka 2021.gada septembrī miruši 156 cilvēki, 2021.gada oktobrī - 773 cilvēki, 2021.gada novembrī - 981 cilvēks, kuriem apstiprināta Covid-19 infekcija *(https://www.spkc.gov.lv/lv/media/17732/download?attachment)*. Tāpat no statistikas datiem redzams, ka 2021.gada oktobrī strauji pieaudzis ar Covid-19 inficēto stacionēto pacientu skaits, proti, 2021.gada septembrī tas bija 1133 pacienti, bet 2021.gada oktobrī - 3863 pacienti *(https://www.spkc.gov.lv/lv/covid-19-statistika)*.

Minētais apstiprina, ka rīkojuma Nr.720 izdošanas brīdī ir pastāvējusi neatliekama sociāla vajadzība aizsargāt personu un sabiedrības veselību pret Covid-19 izplatību. Kā atzinusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, vakcinācijas pienākums ir nacionālo iestāžu atbilde uz neatliekamu sociālo vajadzību aizsargāt personu un sabiedrības veselību pret attiecīgajām slimībām *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021.gada 8.aprīļa sprieduma lietā "Vavrička un citi pret Čehiju" 284.punkts)*.

Atbilstoši tiesību akta projekta "Grozījumi Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumos Nr.662 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai"" sākotnējās ietekmes (ex-ante) novērtējuma ziņojumā (anotācijā) *(sk. https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/03719be2-3585-4b91-b2d4-f7f840e08b3e)* norādītajam darbiniekiem, atrodoties darba vietā, ir augsts risks inficēties no kolēģiem, klientiem, apmeklētājiem. Tāpat viņiem ir augsts risks inficēties, dodoties uz darbu ar sabiedrisko transportu. Tādēļ visiem klātienē strādājošajiem darbiniekiem ir nepieciešams vakcinēties, lai pasargātu sevi no ilgstošas darbnespējas un iespējas izplatīt infekciju tālāk – kolēģiem, kā arī ārpus darba loka.

No minētā izriet, ka ierobežojuma mērķis ir veicināt darbinieku (amatpersonu) vakcināciju, lai nodrošinātu pēc iespējas drošus darba apstākļus (nevis atstādināt darbinieku (amatpersonu) no darba vai amata pienākumu veikšanas). Jo darba apstākļi būs drošāki, jo mazāk personu saslims, vai arī attiecīgi slimības gaita būs salīdzinoši viegla, nenoslogojot veselības aprūpes sistēmu, tādējādi tiks veicināts gan mērķis apturēt straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi, gan mērķis nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību. Tomēr, ja persona savu apsvērumu dēļ izvēlējās nevakcinēties un tādējādi apdraudēt līdzcilvēkus, tikai saprotami, ka likumdevējs deva tiesības darba devējam atstādināt personu no darba pienākumu pildīšanas, lai pasargātu citu personu tiesiskās intereses uz drošu darba vidi.

Līdz ar to tiesa atzīst, ka rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunktam ir leģitīms mērķis, proti, tas ir neatliekama sociāla vajadzība aizsargāt citu cilvēku tiesības – sabiedrības epidemioloģiskās drošības aizsardzība, kas saistās ar infekcijas izplatības ierobežošanu, vienlaikus sabiedrības interesēs nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību, kas atbilst Satversmes 116.pantā ietvertajiem mērķiem, kuru sasniegšanai pamattiesības var tikt ierobežotas.

[11] Izvērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, tiesai ir jāpārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tā neatbilst arī samērīguma principam *(sk. Satversmes tiesas 2007.gada 16.maija sprieduma lietā Nr.2006-42-01 11.punktu un 2015.gada 21.decembra sprieduma lietā Nr.2015-03-01 25.punktu)*.

[11.1] No Apvienotās Karalistes Veselības drošības aģentūras 44.nedēļas Covid-19 vakcīnu uzraudzības ziņojuma *(sk.https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1031157/Vaccine-surveillance-report-week-44.pdf.)* izriet, ka vairākos pētījumos ir pierādīta vakcīnu efektivitāte, aizsargājot pret infekciju. Neinficētas personas vīrusu nepārnes, tādējādi vakcīnas efektīvi novērš transmisiju. Transmisija tiek samazināta arī tad, ja vakcinēta persona tomēr ir inficējusies, jo ir samazināts vīrusa izplatības ilgums un pakāpe. Divu vakcīnu devu aizsardzība pret simptomātisku Covid-19 Delta varianta infekciju ir 65–70% AstraZeneca AB vakcīnai "Vaxzevria", kā arī 80–95% BioNTech Manufacturing GmbH vakcīnai "Comirnaty", un Moderna Biotech Spain, S.L. vakcīnai "Spikevax". Visu trīs vakcīnu efektivitāte pret hospitalizāciju arī Delta varianta gadījumā ir virs 90%. Tas pats attiecas uz mirstību.

No Amerikas Savienoto Valstu Slimību kontroles un profilakses centra zinātniskā apraksta par Covid-19 vakcīnām un vakcināciju *(https://www.cdc.gov/coronavirus/2019–ncov/science/science–briefs/fully–vaccinated–people.html)* izriet, ka ASV Covid-19 vakcinācijas programma ir ievērojami samazinājusi slimības slogu ASV, novēršot smagu slimību pilnībā vakcinētiem cilvēkiem un pārtraucot transmisijas ķēdes. Norādīts, ka vakcīnas samazina vīrusa pārnesi pat Delta varianta gadījumā, jo vakcinētas inficētās personas ir infekciozas īsāku laiku.

Lai gan ir pētījumi, ka vakcinētās personas var nodot vīrusu tālāk, arī tajos ir secināts, ka vakcinācija samazina risku inficēties ar vīrusa Delta variantu un paātrina tā izvadīšanu *(sk., piemēram, Community transmission and viral load kinetics of the SARS-CoV-2 delta (B.1.617.2) variant in vaccinated and unvaccinated individuals in the UK: a prospective, longitudinal, cohort study // The Lancet Infectious Diseases, 29.10.2021., pieejams https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(21)006484/fulltex.)*.

Minētais kopumā apliecina, ka vakcinācija samazina infekcijas izplatību, kā arī hospitalizācijas un nāves risku. No tajā norādītā var secināt, ka vakcinācija aizsargā gan personu pašu, gan šīs personas līdzcilvēkus.

Slimību profilakses un kontroles centrs, pildot Imunizācijas valsts padomes sekretariāta funkcijas, 2021.gada 5.novembrī sniegtajā atzinumā ir norādījis, ka vakcinācija ir ārkārtīgi būtisks profilakses pasākums jebkuras vakcīnregulējamas infekcijas slimības izplatības un transmisijas apturēšanai. Saskaņā ar pašreizējiem zinātniskajiem pierādījumiem un tiem pierādījumiem, kas joprojām veidojas, personām, kuras ir vakcinētas, ir samazināts risks inficēt citus cilvēkus. Pieaugošā Covid-19 saslimstība ietekmē ne tikai cilvēkus, kas nav vakcinēti pret Covid-19, bet visu sabiedrību kopumā. Pastāvot joprojām plašai vīrusa lipīgā Delta varianta izplatībai, palielinās risks inficēties ar SARS-CoV-2 visām personām ar vājāku imūnsistēmu, tajā skaitā arī vakcinētām personām, piemēram, senioriem, personām ar hroniskām un akūtām slimībām.

Slimību profilakses un kontroles centrs 2021.gada 5.novembra atzinumā norādījis, ka, vakcinējot jaunus cilvēkus un visus, kuriem nav hroniskas saslimšanas, samazinās infekcijas izplatība populācijā, tostarp riska grupas pacienti un cilvēki, kuriem vakcīna neizveido pietiekamu aizsardzību, būs pasargāti no inficēšanās un smagas saslimšanas un nāves.

Slimību profilakses un kontroles centra norādītie dati liecina, ka nevakcinētām personām risks saslimt ir 2,8 reizes, tikt hospitalizētām ir 6,1 reizes un risks nomirt ir 6,3 reizes lielāks nekā vakcinācijas kursu pabeigušām personām.

[11.2] Tā kā rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunktam bija ilgstoša iedarbība, jāņem vērā arī rīkojuma spēkā esības laikā esošā situācija. Rīkojuma Nr.720 spēkā esības laikā sāka plaši izplatīties vīrusa Covid-19 Omikrona paveids. Ministru kabineta 2022.gada 6.janvāra ārkārtas sēdē ir uzklausīta informācija par aktuālo epidemioloģiskās drošības situāciju *(https://tapportals.mk.gov.lv/meetings/cabinet_ministers/a2841529-b12a-48ae-9f30-22940e25af4)* . No prezentācijas *(https://tapportals.mk.gov.lv/attachments/legal_acts/document_versions/386fa4f4-5b04-4bef-83cd-6cd20e78dde0/download)* , kurā ietverta atsauce uz zinātnisko literatūru, izrietēja, ka vakcinācijas efektivitāte pret simptomātisku slimību ar Omikrona variantu ir ievērojami zemāka nekā salīdzinājumā ar Delta variantu un strauji samazinās laika gaitā. Tomēr aizsardzība pret hospitalizāciju ir daudz lielāka nekā pret simptomātisku slimību, jo īpaši pēc balstvakcinācijas, kad vakcinācijas efektivitāte pret hospitalizāciju ir tuvu 90%. Tādējādi, mainoties faktiskajiem apstākļiem, Ministru kabinets ir pārvērtējis izvēlētā līdzekļa piemērotību leģitīmā mērķa sasniegšanai, vakcināciju joprojām atzīstot par pietiekami efektīvu līdzekli.

Minētie secinājumi attiecībā uz vakcinācijas efektivitāti saskan arī ar lietas izskatīšanas brīdī aktuālajām zinātnes atziņām. Proti, 2022.gada 17.martā publicētajā Apvienotās Karalistes Veselības drošības aģentūras Covid-19 vakcīnu uzraudzības ziņojumā (11.nedēļa) norādītais liecina, ka pret vīrusa Omikrona variantu pirmos trīs mēnešus vakcīnu divu devu aizsardzība attiecībā uz simptomātisku saslimšanu ir 25–70%, savukārt pret hospitalizāciju tā ir 65–85% *(https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1061532/Vaccine_surveillance_report_-_week_11.pdf)*.

Nozīme ir arī tam, ka Ministru kabineta sēdē, kurā tika lemts par ārkārtējās situācijas pagarināšanu līdz 2022.gada 28.februārim, tika prezentētas Omikrona saslimstības un hospitalizācijas prognozes janvārī–februārī (*https://www.youtube.com/watch?=YT4AhMmlayE&list=PLxxK65h4EFyfkjleZFt6jWxJ6etHK3CgV&index=11 (35:52–50:45))*, kas norādīja uz būtisku saslimstības un hospitalizācijas

pieaugumu.

Ministru kabineta noteikumu projekta 22-TA-1 "Grozījumi rīkojumā Nr.720" sākotnējās ietekmes (ex-ante) novērtējuma ziņojumā (anotācijā) *(https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/23705b15-16a8-47cfa246-f3d8586b2af0,)* ir vērsta uzmanība uz vīrusa Omikrona varianta izplatības sākšanos un vakcīnu efektivitātes mazināšanos, vienlaikus secinot, ka zibensveidīgas infekcijas izplatības novēršanai ir jāturpina jau ieviestie epidemioloģiskās drošības pasākumi, un nav pieļaujama to atcelšana. Tādējādi, sākoties vīrusa Omikrona varianta izplatībai, ir pārvērtēta ne vien izvēlētā līdzekļa piemērotība, bet arī nepieciešamība.

Tāpat tiesa ņem vērā, ka Ministru kabinets, apsverot esošo situāciju un tās attīstības prognozes pēc ārkārtējās situācijas beigām, saskatīja iespēju iepriekš noteiktos ierobežojumus atvieglot. Proti, Ministru kabineta noteikumu projekta 22-TA-436 "Grozījumi noteikumos Nr.662" sākotnējās ietekmes (ex-ante) novērtējuma ziņojumā (anotācija) *(https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/b59bf4f1-5c0a-4af5-be5f-96c101965608)* ir skaidrots, ka attiecībā uz darba pienākumu veikšanu no 2022.gada 1.marta tiek atcelts pienākums veikt darba pienākumus tikai ar derīgu vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu, bet, vadoties no Covid-19 izplatības tendencēm un jau iepriekš aprakstītās vakcinācijas efektivitātes, tiek saglabāts nosacījums darba pienākumus klātienē veikt ar derīgu vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu atsevišķās jomās.

No minētā secināms, ka Ministru kabinets ir ņēmis vērā aktuālo situāciju un zinātnes atziņas, ierobežojumus atvieglojot tiklīdz tas ir bijis iespējams.

No minētā arī secināms, ka ierobežojums veicina rīkojuma Nr.720 mērķa sasniegšanu un ir atzīstams par piemērotu līdzekli leģitīmā mērķa sasniegšanai.

[11.3] Pārbaudot, vai ir iespējami citi risinājumi leģitīmā mērķa sasniegšanai, tiesa konstatē turpmāk minēto.

Par testēšanu Slimību profilakses un kontroles centrs, pildot Imunizācijas valsts padomes sekretariāta funkcijas, sniegtajā atzinumā norādījis, ka testēšana nav pietiekami efektīvs līdzeklis nekontrolētas infekcijas slimības izplatības gadījumā, vēl jo vairāk, ja valstī nav sasniegta nepieciešamā vakcinācijas aptvere. To pierādīja epidemioloģiskā situācija valstī, kas pasliktinājās tik strauji, ka valdība bija spiesta izsludināt ārkārtējo situāciju gan medicīnā, gan valstī un noteikt mājsēdes režīmu. Vakcināciju nevar aizstāt ar testēšanu, jo testēšana nesniedz imunitāti pret attiecīgo infekcijas slimību, kā to dara vakcinācija. Tests var tikt izmantots tikai kā papildu piesardzības pasākums Covid-19 izplatības risku mazināšanai.

Par distancēšanos, sejas masku lietošanu, aizsargbarjeru nodrošināšanu darba vietās un roku dezinfekciju Slimību profilakses un kontroles centrs norādījis, ka šīs metodes nekontrolētas infekcijas slimības izplatības gadījumā un zemas vakcinācijas aptveres gadījumā nav pietiekošas, lai ierobežotu vīrusa izplatību. To arī pierādīja straujā epidemioloģiskās situācijas pasliktināšanās.

Nefarmaceitiskie pasākumi – sociālā distancēšanās, pulcēšanās ierobežojumi, pienākums valkāt sejas masku, roku mazgāšana, virsmu dezinfekcija – ir zinātnē vispāratzīti efektīvi līdzekļi, lai ierobežotu tādu vīrusu izplatību, kuri izplatās ar elpceļu pilieniem, tai skaitā arī SARS-CoV-2 izplatību. Šādu pasākumu efektivitāte bija atzīta jau pirms Covid-19 pandēmijas *(sk., piemēram, Pasaules Veselības organizācijas 2019.gada 19.septembra publikāciju "Non-pharmoceutical public health measures for mitigating the risk and impact of epidemic and pandemic influenza". Pieejama: www.who.int).* Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs rekomendēja izmantot nefarmaceitiskos pasākumus arī Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai, uzsverot, ka, izņemot vakcināciju, nefarmaceitiskie pasākumi ir efektīvākais līdzeklis infekcijas izplatības ierobežošanai *(sk. Eiropas Slimību profilakses un kontroles centra 2020.gada 24.septembra publikāciju „Guidelines for the implementation of nonpharmaceutical interventions against COVID-19". Pieejama: www.ecdc.europa.eu).* No zinātniskajām publikācijām, kurās aprakstīti pētījumi par nefarmaceitisko pasākumu efektivitāti SARS-CoV-2 izplatības ierobežošanā, izriet atšķirīgi secinājumi par to, cik augsta ir konkrētu nefarmaceitisko pasākumu efektivitāte. Šīs atšķirības ir iespējams izskaidrot ar pētījumiem izraudzīto metodoloģiju, zinātniekiem pieejamo un izmantoto datu izlasi, kā arī attiecīgo valstu individuālajiem faktoriem, kurus grūti iekļaut efektivitātes novērtējumā, piemēram, ar demogrāfisko stāvokli valstī, konkrēto nefarmaceitisko pasākumu regulējuma niansēm un vairāku nefarmaceitisko līdzekļu vienlaicīgu piemērošanu un ieviešanas secību. Tomēr no zinātniskajiem pētījumiem izriet nepārprotams secinājums, ka nefarmaceitiskie pasākumi, it sevišķi tādi pasākumi, kuru rezultātā cilvēki vispār nevar pulcēties konkrētās augstas cilvēku koncentrācijas vietās, proti, skolu, universitāšu, darbavietu, tirdzniecības vietu slēgšana, ļauj būtiski samazināt vīrusa SARSCoV-2 izplatību *(sk., piemēram: Brauner J.M., Mindermann S.et al. Inferring the effectiveness of government interventions against COVID-19. Pieejams: www.science.org; Hunter P. R., ColónGonz?lez F. J. et al. Impact of non-pharmaceutical interventions against COVID19 in Europe in 2020: a quasi-experimental non-equivalent group and time series design study. Pieejams: www.ncbi.nlm.nih.gov; Sharma M., Mindermann S. et al. Understanding the effectiveness of government interventions against the resurgence of COVID-19 in Europe.Pieejams: www.nature.com)" (sk. Satversmes tiesas 2022.gada 10.marta sprieduma lietā Nr.2021-24-03 24.3.punktu).*

[11.4] Tātad nav šaubu, ka iepretim vakcinācijas pasākumiem, arī nefarmaceitiski pasākumi ir līdzeklis būtiskai slimības izplatības ierobežošanai, un, kā izriet no rīkojuma Nr.720, tad tajā ir ietverts pasākumu kopums, tostarp, ierobežojums atrasties darba vietās bez derīga sadarbspējīga sertifikāta. Tiesa secina, ka citi iespējami epidemioloģiskās drošības pasākumi nav tik efektīvi, lai zustu vajadzība vakcinēties. Tas nozīmē, ka rīkojumā Nr.720 noteikto ierobežojumu mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Vērtējot atbildētāja secinājumus kopsakarā ar pieejamo informāciju, tiesas ieskatā, ir pamats šajos apstākļos norādīt uz Satversmes tiesas pausto atziņu, ka zinātniskajos pētījumos ir atzīts, ka nav iespējams izdarīt absolūti precīzas prognozes par nefarmaceitisko Covid-19 izplatības ierobežošanas pasākumu efektivitāti, jo to konkrētā valstī ietekmē vairāki faktori, kas katrā valstī izpaužas atšķirīgi, – iedzīvotāju gatavība labprātīgi ievērot dažādus nosacījumus un ierobežojumus, iedzīvotāju izvēle labprātīgi izvairīties no sociāliem kontaktiem, sabiedrības informētība u.tml. *(Satversmes tiesas 2022.gada 10.marta sprieduma lietā Nr.2021-24-03 24.3.punkts).* Ar minēto tiesa cita starpā norāda, ka situācijas vērtējums ar atskatu pagātnē var apstiprināt prognožu pareizību vai neatbilstību, taču minētais nenozīmē, ka neatbilstības gadījumā pieejamajai informācijai un zinātnes atziņām nebūtu tikusi pievērsta pienācīga rūpība. Proti, rīkojuma Nr.720 izdošanas brīdī, pamatojoties uz konkrētajā laikā pieejamiem datiem (informāciju), tika pieņemts, ka situācija pasliktinās, radot īpašus riskus (inficēšanās risku, risku saslimt simptomātiski, stacionēšanas risku, letāla iznākuma risku, infekcijas pārnešanas risku) konkrētām sabiedrības grupām. Rīkojuma Nr.720 izdošanas brīdī tā pamatojums atbilda zinātniskos pētījumos gūtajiem secinājumiem un atziņām, ka vakcinācija samazina infekcijas izplatību, kā arī hospitalizācijas un nāves risku. Savukārt turpmākā Covid-19 pandēmijas jauno variantu attīstība un izplatība nepadara sākotnējo rīkojuma Nr.720 izdošanas pamatojumu un izraudzītos līdzekļus (vakcināciju) un pasākumus (ierobežojumus) par prettiesiskiem. Līdz ar to ierobežojums attiecīgajā periodā ir atzīstams par tādu, kas ir atbilstošs līdzeklis un veicina leģitīmā mērķa sasniegšanu.

[12] Pamattiesības garantē personas brīvību, taču šo brīvību valstij jāgarantē ekskluzīvi nevis vienai konkrētai personai, bet visām personām vienlaikus. Šā iemesla dēļ vienas personas pamattiesības ierobežo citas personas pamattiesības. Līdz ar to pamattiesību ierobežošana ir loģiska nepieciešamība demokrātiskā tiesiskā valstī, lai nodrošinātu pēc iespējas efektīvu šo pamattiesību īstenošanu un ikvienas personas brīvību un drošību *(Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 740.lpp.).* Turklāt pamattiesību īstenošanā nozīmīga loma ir pašas personas vērtību sistēmai un sociālajai pašregulācijai. Visupirms pamattiesību ierobežošanu attiecībā uz sevi veic pati persona, noteicot savu rīcību attiecībā pret citām personām vai sabiedrību kopumā. Demokrātiskas tiesiskas valsts funkcionēšanas priekšnoteikums ir katras atsevišķas personas spēja pašai ierobežot savu egoistisko brīvību un rīkoties atbildīgi *(sk. turpat, 741. lpp.).*

Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka rīkojuma Nr.720 5.2.punktā paredzētais pienākums vakcinēties ir noteikts saskaņā ar likumu, tam ir leģitīms mērķis – neatliekama sociāla vajadzība aizsargāt citu cilvēku tiesības – sabiedrības epidemioloģiskās drošības aizsardzība, kas saistās ar infekcijas izplatības ierobežošanu, vienlaikus sabiedrības interesēs nodrošinot pakalpojumu nepārtrauktību, un tas ir samērīgs, proti, likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti un nepieciešami leģitīmā mērķa sasniegšanai, kā arī šo mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Izvērtējot lietas apstākļus, tiesa atzīst, ka labums, ko iegūst sabiedrība, nosakot vakcinēšanās pienākumu, ir lielāks par personas tiesībām nodarīto zaudējumu, proti, tas ir samērīgs.

[13] Pieteikumā nav norādīts uz kādiem īpašiem apstākļiem, kuru rezultātā varētu tikt apdraudēta tieši pieteicējas veselība. Tomēr ir būtiski, ka atbilstoši noteikumu Nr.662 219.punktā noteiktajam, ja personai ir objektīvs, ar veselību saistīts iemesls atlikt vakcināciju pret Covid-19 uz noteiktu laiku, klīniskās universitātes slimnīcas speciālists var sniegt atzinumu par nepieciešamību atlikt personas vakcināciju pret Covid-19, norādot termiņu vakcinācijas atlikšanai. Ja nepieciešams, var sasaukt klīniskās universitātes slimnīcas speciālistu konsīliju, lai sniegtu atzinumu par vakcinācijas atlikšanu un vakcinācijas atlikšanas termiņu. Līdz

ar to tiesību normās ir paredzēts mehānisms, lai noskaidrotu, vai konkrētā gadījumā personai ir objektīvs ar veselību saistīts iemesls atlikt vakcināciju.

Turklāt tiesību normās ir paredzēts kompensācijas mehānisms. Pirmkārt, noteikumu Nr.662 216.punktā noteikts, ka visus izdevumus, kas saistīti ar Covid-19 vakcināciju, tās organizēšanu, pārraudzību un kontroli, vakcīnu iegādi, medicīniskās dokumentācijas noformēšanu, vakcīnu ievadīšanu, kā arī ar vakcinācijas izraisīto komplikāciju (blakusparādību) ārstēšanu, finansē no valsts pamatbudžeta. Otrkārt, Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 49.^{7}panta pirmajā daļā ir noteikts, ka Ministru kabinets atbilstoši Ārstniecības riska fonda atlīdzības izmaksas principiem un apmēriem nosaka kompensācijas piešķiršanas un izmaksas kārtību, ja vakcinācijas pret Covid-19 infekciju izraisīto blakusparādību dēļ nodarīts smags vai vidēji smags kaitējums pacienta veselībai vai dzīvībai, kā arī kārtību, kādā atlīdzina ar ārstniecību saistītos izdevumus, ja tā bijusi nepieciešama, lai novērstu vai mazinātu nodarītā smagā vai vidēji smagā kaitējuma sekas.

[14] Pieteicēja norāda, ka rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkts ir pretrunā ar Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 7.^{3}panta pirmo daļu.

Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 7.^{3}panta pirmajā daļā noteikts, ka darba devējs nosaka darbinieku (amatpersonu) amatus vai kategorijas, uz kurām attiecas normatīvo aktu prasības un nosacījumi par vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta nepieciešamību, un informē par to darbiniekus (amatpersonas). Darbiniekiem (amatpersonām) ir pienākums informēt darba devēju par vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta esību un uzrādīt minēto sertifikātu darba devējam tā noteiktajā kārtībā.

Minētā tiesību norma Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā iekļauta no 2021.gada 6.novembra, kad spēkā stājās Saeimas 2021.gada 4.novembra likums "Grozījumi Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumā". Norma uzliek par pienākumu darba devējiem (tostarp, valsts un pašvaldību institūcijām (tai skaitā, kapitālsabiedrībām)) izvērtēt un noteikt amatus vai kategorijas, uz kurām attiecas normatīvo aktu prasības un nosacījumi par vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta nepieciešamību. Kā norādīts grozījumu anotācijā, šobrīd šādas prasības ir paredzētas rīkojumā Nr.720 un noteikumos Nr.662 (*https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/101DF12AFC8B94CCC2258779004184 11?OpenDocument*.).

Rīkojuma Nr.720 3.punktā noteikts, ka ārkārtējās situācijas laikā ir piemērojami normatīvie akti Covid-19 infekcijas izplatības un seku pārvarēšanas jomā, izņemot konkrētas noteikumu Nr.662 normas. Tādēļ no 2021.gada 6.novembra bija jāpiemēro arī Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma II^{1} nodaļas tiesību normas, tostarp, 7.^{3}panta pirmā daļa.

Ņemot vērā pieteicējas ieņemamo amatu, tiesai nerodas šaubas, ka tas bija nosakāms kā amats, uz kuru attiecināmas prasības un nosacījumi par vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta nepieciešamību.

Līdz ar to rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkts attiecībā uz pieteicēju ir piemērots, ievērojot tobrīd spēkā esošo augstāka spēka normatīvā akta tiesību normu (tostarp, Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 7.^{3}panta) prasības.

[15] Apkopojot minēto, tiesa secina, ka nav konstatējami kādi netipiski apstākļi saistībā ar pieteicējas veselības stāvokli vai objektīvas norādes uz to, ka viņa būtu izslēgta no vīrusa pārneses ķēdes, kas varētu ietekmēt tiesas veikto vērtējumu par samērīguma principa ievērošanu. Līdz ar to rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkts konkrētajā situācijā attiecībā pret pieteicēju ir tiesisks un pamatots, savukārt pieteicējas prasījums par tā atzīšanu par prettiesisku noraidāms.

[16] Pieteikumā lūgts atlīdzināt mantiskos zaudējumus 3366,04 *euro* un nemantisko kaitējumu 2000 *euro* apmērā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92.pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Tātad kaitējuma atlīdzināšanas prasījums nav patstāvīgs prasījums, bet gan nesaraujami saistīts ar administratīva akta vai faktiskās rīcības prettiesiskuma konstatējumu.

Tā kā konkrētajā lietā tiesa secināja rīkojuma Nr.720 5.2.apakšpunkta tiesiskumu attiecībā uz pieteicēju, tad pieteicējai nav tiesiska pamata prasīt atlīdzināt ar rīkojumu Nr.720 nodarītos zaudējumus.

Līdz ar to tiesa atzīst, ka pieteicējas pieteikums arī daļā par kaitējuma atlīdzinājumu ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu, 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu (reģ.Nr.25197) par Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr.720 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.2.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku, mantiskā zaudējuma atlīdzinājumu 3366,04 *euro* apmērā un nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu 2000 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

M.Markovs

Tiesnesis